

# Religion og kultur

*UTENLANDSKE INNSATTE/DOMFELTE  
– KULTURFORSTÅELSE I PRAKSIS*

11. juni 2014

**Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS**

*Lars Gule*

# Religion

- Hva er religion?
- Et omfattende spørsmål
- «Tekst» – budskap, åpenbaring
- Tolkning – profeter, lærde, prester ... og lekfolk
- Praksis – like og ulike elementer i praksis; prester vs. lekfolk

# Religion

- Livssyn omfatter:
- Opprinnelsesforestillinger – kosmogonier
- Verdensbilder – kosmologier
- Kunnskapsteorier – epistemologier
- Etikk
- Praksis – rituell praksis og sosial handlingspraksis, teologisk og etisk formet

# Kultur

- Hva er kultur?
- Oppfatninger om verden, verdier og normer som er dominerende hos en viss gruppe mennesker
- Holdninger, handlinger og praksiser som er de dominerende i den samme gruppen mennesker
- Gruppens materielle manifestasjoner
- Elementene er sammenvevd, samvirkende og vekselvirkende

# Kultur

- En helhet eller vev av tanke-, kommunikasjons- og atferdsmønstre
- Overlappende mellom ulike felt og sektorer i samfunnet
- Framstår som sammenhengende og helhetlig
- Språk viktig
- Men også religion

# Religion og kultur – to sider av samme sak

- Religion og kultur har definisjonsmessig en rekke felleselementer og paralleller
- Religion er en sentral del av kulturen
- Religion *er* kultur
- Kultur er også tradisjon(er)
- Derfor er det vanskelig å skille mellom religion og tradisjon

# Kultur og identitet

- Identitet er den vi er
- Den vi ser oss som
- Bestemmes av kulturen
- Og vårt møte med andre – og andre kulturer
- Religion som vesentlig element i kulturer → religion som vesentlig element i identiteten
- For mange, men i endring
- Sekularisering

# Religion og kultur som problem

- Religion og kultur omfatter verdier og praksiser
- Som kan stride mot andre livssyn og kulturers verdier og praksiser
- Mangel på forståelse
- Motsetninger
- Konflikter
- Dette reiser spørsmålet om respekt og toleranse



# Religion og kultur som ressurs

- Religion og kultur omfatter verdier og praksiser
- Som kan brukes til å løse problemer og konflikter
- Felles verdier – gjenkjennbare verdier og praksiser
- Religiøse ledere som formidler og meglere
- Personer med tradisjonell status – klanledere – som kan bidra som meglere

# Konfliktløsning – et eksempel

- *Sulh*
- Fredelig bileggelse av en strid eller konflikt
- En del av islamsk rettstenking
- Men en førislamsk praksis
- Forhandling
- Via betrodde meglere/mellommenn
- Enighet om omstendighetene
- Erkjennelse av urett
- Kompensasjon
- Bileggelse av striden

# Sulh

- Formell del av islamsk rettstradisjon
- Men også en uformell, privat rettstradisjon
- Hvem kan være meglere?
- Rom for forhandlinger
- Ritualisert avslutning på konflikten

# Respekt og toleranse

- *Toleranse og respekt* – honnørord
- Forsterkende synonymmer
- Betyr det samme?
- Nei!
- Toleranse og respekt er uløselig forbundet
- Men betyr det *motsatte*

# Respekt

- Respekt = høyakte, aktelse, ære, ærefrykt, frykt, sette pris på, beundre
- Hva skal respekteres moralfilosofisk sett?
- Menneskets verd og rettigheter – en absolutt forpliktelse
- Respekt er (også) en konsekvensen av menneskerettsforpliktelsen
- *Altså: individet har krav på respekt for sitt menneskeverd og sine rettigheter*

# Respekt vs. ikke-respekt

- Ingen kan kreve respekt for sine meninger eller sin tro / sitt livssyn – eller sin kultur
- Den enkelte kan bruke sine rettigheter til å mene, ytre og gjøre det andre er dypt uenige i eller blir provosert av
- Eller forakter eller hater
- Derfor ingen respekt for det som menes, ytres, gjøres
- Alle har krav på respekt for *sin rett til* å ha sin egen mening, tro og kultur
- Også i fengsel

# Hva er toleranse?

- Toleranse altså ikke det samme som respekt
- Men det motsatte
  
- Toleranse: det å tåle
  - I medisin: evnen til å tåle medisin eller giftstoffer
  - I ingeniørfag: slingringsmonn, avvik fra en norm

# Hva er toleranse?

- I moralfilosofisk og politisk sammenheng:

*Evnen og viljen til å tåle (dvs. leve med uten å hindre eller forby) de av andres holdninger, meninger og handlinger man selv er dypt uenig i eller blir provosert av*

- Evne – en psykologisk disposisjon
- Vilje – er moralsk størrelse
- Toleranse er ikke likegyldighet



# Menneskerettigheter, respekt og toleranse

- Menneskerettighetene verner menneskeverdet
- Og våre grunnleggende rettigheter
- Derfor behov for toleranse
- Det offentlige må være nøytralt vis-a-vis kulturer og livssyn
- Så lenge de ikke omfatter verdier og praksiser som krenker (andres) menneskerettigheter
- Derfor må det også være rom for ulike kulturer og livssyn i våre fengsler
- Og i Kriminalomsorgen generelt

# Oppsummering

- Ulike kulturer og religioner kan utgjøre ressurser som kan utnyttes i sosialisering og rehabilitering
- Kulturforskjeller og religioner kan representere utfordringer for som må håndteres
- Med utgangspunkt i respekt for menneskeverd og grunnleggende rettigheter og toleranse for annerledeshet, er det mulig å håndtere kulturelle og religiøse utfordringer på en konstruktiv måte

**Takk for oppmerksomheten!**